

مطالعه رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محسن دستگیر^۱ و احمد همتی^{۲*}

۱ استاد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات اصفهان، اصفهان، ایران.

۲ کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی هشت بهشت، اصفهان، ایران

* (نویسنده مسئول) Ahmadhemati69@gmail.com

چکیده

مطالعه حاضر، رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد مطالعه قرار داده است. در مسیر پاسخ به سؤالات و حصول اهداف پژوهش؛ نمونه‌ای مرکب از ۷۵ شرکت در بورس اوراق بهادار تهران، از طریق نمونه‌گیری به روش حذف سیستماتیک، برای دوره زمانی ده ساله (از ابتدای سال ۱۳۸۵ تا پایان سال ۱۳۹۴) بعنوان نمونه آماری انتخاب و آزمون‌های آماری لازم بر داده‌های مستخرج از صورت‌های آنان صورت گرفت. یافته‌ها، بیان داشت بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت‌ها و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه مثبت معنادار وجود دارد و متغیر قابلیت سودآوری، رابطه مثبت معنادار بین متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و متغیر چرخه عمر شرکت‌ها را تعدیل می‌کند.

واژگان کلیدی: مسئولیت اجتماعی، چرخه عمر.

مقدمه و طرح اهمیت و ضرورت پژوهش

در سامانه اقتصادی امروز دنیا، انتقال و گزارش اطلاعات صحیح مالی به مراکز تصمیم‌گیری، اهمیت بسیار زیادی دارد. سهامدارانی که اندوخته‌های خود را به شکل سرمایه در اختیار شرکت‌ها قرار می‌دهند، برای آگاهی از چگونگی اداره سرمایه‌های خود و اطمینان از صحت عمل و کارآیی مدیران، وسیله دیگری جز صورت‌حساب‌ها و گزارش‌های سالانه شرکت‌ها در اختیار ندارند. اطلاع دقیق از نتایج فعالیت‌های مختلف اقتصادی و دقت در اجرای اصول حسابداری و برقراری سامانه مناسب انتقال اطلاعات به صورت گزارش‌های مالی؛ که در واقع کارنامه عمل مدیران واحدهای تجاری را نشان می‌دهد، عامل مؤثری در بهبود ساختارهای مالی واحدهای تجاری بوده و عاملی در دستیابی برنامه‌های اقتصادی به حساب می‌آید. در ارزیابی ساختارهای مالی یک شرکت، علاوه بر اینکه رقم سود گزارش شده برای سرمایه‌گذاری مهم است و بر تصمیم‌های آنها تأثیر دارد، ارتباط ساختار مالی با سایر اجزای صورت‌های مالی نیز، مورد توجه است. باید توجه داشت ساختار مالی از ترکیب بهینه بدهی و حقوق صاحبان سهام برای تأمین منابع مالی مورد نیاز شرکت‌ها تعیین می‌گردد. این سازوکار باید به گونه‌ای ترسیم گردد که بتواند غایت همه شرکت‌ها را که همان حداکثرسازی ارزش است، خلق کند. اما پیگیری هدف مذکور هرچند که در نظر اول ساده و دلپسند می‌آید؛ اما این هدف نمی‌تواند رهنمودی کاربردی و مفید واقع گردد. در واقع مسأله اصلی این است که مدیران مالی چگونه این کار را انجام دهند، علی‌رغم این، در شرایط تحول‌پذیر امروزی شرکتی می‌تواند صاحبان اصلی خود سهامداران را از سود بیشتر برخوردار کند که بتواند به بهترین طریق ممکن از عهده مدیریت سرمایه تهیه و مصارف آن برآید. تحقق این مهم، مدیران مالی را مجاب می‌کند که با توجه به پارامترهای کمی موجود در صورت‌های مالی؛ به خصوص سودآوری، نقدینگی، فروش، سود عملیاتی و فرصت‌های رشد آتی و نیز متغیرهای کیفی حاکم بر عملکرد شرکت‌ها از جمله توجه به افشای اطلاعات مرتبط با مسئولیت‌های اجتماعی، بتوانند بهترین ترکیب بهینه سرمایه را خلق کنند. بدیهی است که تصمیمات مرتبط با ساختارهای مالی از اهمیت زیادی برخوردار بوده است و مدیران مالی به بعضی از متغیرها از جمله تجزیه و تحلیل‌های داخلی به دلیل رعایت اصل تطابق ضریب بیشتری می‌دهند؛ مع‌الوصف هنگام تعیین ساختار مالی مطلوب به اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی نیز توجه می‌کنند. مسئولیت اجتماعی نیز به عنوان پل ارتباطی بین واحد تجاری و ذینفعان بوده و باعث جذب سرمایه‌گذاران می‌شود. بدین ترتیب؛ ساختارهای مالی و کارکرد درونی مسئولیت اجتماعی می‌تواند منجر به بهبود جایگاه شرکت در نهایت افزایش بازده و سودآوری و سرانجام بقای بلندمدت شرکت‌ها شود. با بهبود مسئولیت اجتماعی از طریق توجه بیشتر به بهبود ساختارهای مالی، می‌توان حمایت سهامداران، بخصوص سرمایه‌گذاران را از نظر مادی و غیرمادی (اجتماعی) توسط شرکت‌ها بدست آورد. بر اساس مبانی تئوریک می‌توان ابراز داشت که مسئولیت اجتماعی شرکت به عنوان پاسخگو بودن در برابر نیازهای جامعه و ذینفعان‌شان در نظر گرفته می‌شود، که می‌تواند از ساختارهای مالی؛ تأثیر بپذیرد. لازم بذکر است که همه موجودات زنده، از جمله نباتات، جانوران و انسان‌ها، همگی از منحنی عمر یا چرخه عمر پیروی می‌کنند. این گونه موجودات متولد می‌شوند، رشد می‌کنند، به پیری می‌رسند و در نهایت می‌میرند. این سیستم‌های زنده در هر مرحله از چرخه عمر خود دارای الگوهای رفتاری خاص به منظور چیرگی بر مسائل آن دوره و مشکلات مربوط به انتقال از دوره‌ای به دوره دیگر هستند. تئوری چرخه عمر شرکت چنین فرض می‌کند که شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی، همچون تمامی موجودات زنده که متولد می‌شوند، رشد می‌کنند و می‌میرند، دارای منحنی عمر یا چرخه عمر هستند. همانند موجودات زنده، رشد و پیری واحدهای تجاری را بر مبنای قابلیت کنترل و انعطاف‌پذیری نشان می‌دهند. در جوانی (دوران رشد) سازمان‌ها بسیار انعطاف‌پذیر، ولی در بیشتر مواقع غیر قابل کنترل‌اند. با افزایش عمر سازمان‌ها، روابط تغییر می‌کند: کنترل افزایش و انعطاف‌پذیری کاهش می‌یابد. در نهایت، با پیر شدن (دوران افول) قابلیت کنترل نیز

کاهش خواهد یافت. هنگامی که واحد تجاری قابلیت کنترل داشته و انعطاف‌پذیر باشد، بیانگر این است که توأمان، مزایای جوانی و پیری را داراست. این وضعیت تحت عنوان مرحله تکامل (بلوغ) شناخته می‌شود (مصطفی و احسان، ۲۰۱۶). بر اساس این مبانی نظری؛ هدف پژوهش حاضر بصورت مطالعه رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران خودنمایی می‌نماید.

مروری بر پیشینه پژوهش

الف: مطالعات داخلی

سازنده (۱۳۹۶) به بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی حسابرسان معتمد سازمان بورس بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش حاکی از این امر بود که اولاً کیفیت حسابرسی بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری دارد و ثانیاً سطح افشای مسئولیت اجتماعی، پس از وضع دستورالعمل ماده ۱۰، بطور معناداری بهبود یافته است. کرمی (۱۳۹۳) تأثیر ویژگی‌های چرخه عمر شرکت بر عدم تقارن زمانی جریان نقد عملیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد آزمون قرار داد. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که ارتباط منفی و معناداری بین اندازه شرکت و سود تقسیمی هر سهم شرکت با عدم تقارن زمانی جریان نقد عملیاتی وجود دارد، به عبارتی هر چه شرکت کوچکتر باشد و سود تقسیمی هر سهم شرکت کمتر باشد (مراحل ابتدایی چرخه عمر شرکت)، عدم تقارن زمانی جریان نقد عملیاتی بیشتر است. اما بین سن شرکت، مخارج سرمایه‌ای و رشد فروش شرکت با عدم تقارن زمانی جریان نقد عملیاتی رابطه معناداری وجود ندارد. روانشاد (۱۳۹۳) به بررسی تأثیر افزایش اهرم مالی بر چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. نتایج حاصل از آزمون آماری نشان داد که توان توضیحی معیار نوسانات اهرم مالی به‌عنوان یکی از متغیرهای مستقل پژوهش حاضر بر رشد فروش، نسبت سود تقسیمی و مخارج سرمایه‌ای شرکت به طور مثبت و معنادار بوده است. همچنین، متغیرهای رتبه بندی دامنه سود هر سهم و سود قبل از کسر بهره و مالیات در هر سه مرحله از چرخه عمر شرکت تأثیر منفی و معنادار بر چرخه عمر شرکت داشته است، اما متغیر افزایش اهرم مالی تأثیر مثبت و معنادار بر رشد فروش و تأثیر منفی و معنادار بر نسبت سود تقسیمی و مخارج سرمایه‌ای دارد.

ب: مطالعات خارجی

نیروان‌تو و همکاران^۱ (۲۰۱۷) به بررسی ارتباط بین افشای مسئولیت اجتماعی و درصد مالکیت نهادی در صنعت چوب سازی و کاغذ سازی پرداختند. نتایج تحقیق بر آن بوده است که بین درصد مالکیت نهادی با افشای مسئولیت اجتماعی و روابط کارکنان رابطه معنی دار و مثبتی وجود دارد. بین درصد مالکیت نهادی و مشارکت جامعه و محیط زیست رابطه معنی داری وجود ندارد و بین درصد مالکیت نهادی با تولید رابطه منفی و معنی دار وجود دارد. مصطفی و احسان^۲ (۲۰۱۶) به بررسی رابطه میان ساختارهای مالی و مسئولیت‌های اجتماعی در مراحل مختلف چرخه عمر واحدهای تجاری پرداختند. آنان دریافتند که بین اندازه شرکت؛ حاشیه سود و مسئولیت‌های اجتماعی، رابطه‌ای معنادار، حکم فرماست. سانجای^۴ (۲۰۱۶) به بررسی تأثیر ریسک سیستماتیک بر اهرم مالی در مراحل مختلف چرخه عمر پرداخت و دریافت که اولاً ریسک سیستماتیک بر اهرم مالی تأثیر مثبت و معناداری داشته و ثانیاً این تأثیر؛ در

1 Mostafa & Ahsan

2 Nirvanto et al

3 Mostafa & Ahsan

4 Sanjai

مراحل مختلف چرخه عمر؛ تفاوت معناداری با هم دارند. حسن و همکاران^۳(۲۰۱۵) به بررسی رابطه چرخه عمر شرکت و هزینه حقوق مالکانه پرداختند و دریافتند که هزینه سرمایه سهام در مرحله بلوغ کمتر از مرحله رشد بوده و ثالثاً هزینه سرمایه سهام در مرحله افول کمتر از مرحله بلوغ است. زیتون و همکاران^۴(۲۰۱۵) به بررسی تأثیر بحران‌های مالی بر ساختار سرمایه پرداختند. آنان دریافتند که با بروز بحران‌های مالی؛ ساختار سرمایه (بعبارت دیگر تسویه بدهی‌ها از محل دارایی‌ها) افزایش می‌یابد. عبدالله و صالح^۵(۲۰۱۴) به بررسی رابطه چرخه عمر واحد تجاری و ثبات رویه در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس مالزی پرداختند. آنان رابطه معناداری میان چرخه عمر واحد تجاری و ثبات رویه پیدا نمودند. احسان و همکاران^۶(۲۰۱۲) ابعاد مورد استفاده برای سنجش مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها شامل دو بعد کارکنان و مشارکت اجتماعی (هدایا و کمک‌های بلاعوض) را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها بیان کننده این بود که شرکت‌های پاکستانی در امور اجتماعی و بهبود استانداردهای زندگی و تسهیلات بهتر برای آموزش و سلامت کارکنان و حمایت‌های محیطی در تغییرات هزاره جدید توجه دارند و اعتقاد بر این است که این امر سبب ایجاد اعتماد و اطمینان کارکنانشان بر شرکت خواهد شد.

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- بین مرحله بلوغ چرخه عمر و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه مثبت معنادار وجود دارد.
- ۲- متغیر اندازه شرکت، رابطه مثبت معنادار بین متغیر مسئولیت اجتماعی و متغیر چرخه عمر شرکت‌ها را تعدیل می‌کند.
- ۳- متغیر قابلیت سودآوری، رابطه مثبت معنادار بین متغیر مسئولیت اجتماعی و متغیر چرخه عمر شرکت‌ها را تعدیل می‌کند.
- ۴- متغیر منابع ناکافی، رابطه مثبت معنادار بین متغیر مسئولیت اجتماعی و متغیر چرخه عمر شرکت‌ها را تعدیل می‌کند.

مدل تحلیلی پژوهش

به منظور آزمون فرضیه‌های تدوین شده؛ مدل رگرسیونی زیر برآزش خواهد شد:

$$\beta_0 + \beta_1 LCS_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 PM_{it} + \beta_4 SLACK_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 MTB_{it} + \beta_7 RD_{it} + \beta_8 STDCF_{it} + \beta_9 AGE_{it} + \beta_{10} ANALYST_{it} + \beta_{11} INDUSTRY_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در رابطه فوق:

CSR: افشای مسئولیت اجتماعی،

LCS: چرخه عمر شرکت،

SIZE: اندازه شرکت،

PM: حاشیه سود،

SLACK: گزارش زیان،

LEV: اهرم مالی،

MTB: سودآوری،

RD: سرمایه‌گذاری در هزینه‌های تحقیق و توسعه،

STDCF: جریان‌های نقدی عملیاتی،

AGE: عمر شرکت،

ANALYST: دقت پیش‌بینی سود،

INDUSTRY: عامل صنعت می‌باشد.

متغیرهای پژوهش و شیوه ارزیابی آنان

*متغیر مستقل

چرخه عمر شرکت

بر اساس مدل تعریف شده دیکنسون (۲۰۱۱)، مراحل مختلف چرخه عمر شرکت، با توجه به جریان‌های نقدی عملیاتی (CFO)، میزان سرمایه‌گذاری (CFI) و تأمین مالی (CFF) قابل تفکیک و طبقه‌بندی است. با این توضیح که از آنجایی که در مرحله ایجاد و معرفی سطح نیاز به منابع مالی زیاد و دستیابی به منابع حاصل فعالیت‌های عملیاتی و سودآوری در سطح پایین است، لذا انتظار می‌رود، جریان‌ها و منابع مالی مربوط به فعالیت‌های مالی، به عنوان منابع مالی ورودی، مثبت و خالص جریان‌های نقدی فعالیت سرمایه‌گذاری - به دلیل نیاز به گسترش فعالیت شرکت و تحصیل تجهیزات بیشتر - به همراه خالص جریان‌های نقدی مربوط به فعالیت‌های عملیاتی، منفی باشد.

در مرحله رشد، انتظار می‌رود، دستیابی به منابع مالی بیشتر جهت تجهیز دارایی‌های مولد همچنان مورد توجه باشد. اما انتظار می‌رود رشد فروش و جریان‌های نقدی عملیاتی نسبت به قبل بیشتر باشد؛ بنابراین بر اساس موارد مطرح شده، خالص جریان‌های نقدی مثبت فعالیت‌های تأمین مالی و فعالیت‌های عملیاتی و خالص منفی جریان‌های نقدی فعالیت‌های سرمایه‌گذاری مورد انتظار است.

در مرحله بلوغ، با توجه به تکمیل فرآیند تأمین مالی، این روند متوقف شده و نیاز به وجوه نقد در اکثر موارد از طریق منابع داخلی تأمین می‌شود. به دلیل وفور نقدینگی و کاهش اتکا به سیاست تأمین مالی از خارج، عموماً بازده سرمایه‌گذاری یا بازده سرمایه‌گذاری تعدیل شده معادل یا بیش از نرخ تأمین سرمایه است. همچنین، طبق مبانی نظری در نظر گرفته شده دیکنسون (۲۰۱۱)، در مرحله افول، بنا بر روند نزولی فروش شرکت، جریان‌های نقدی عملیاتی، منفی بوده و تأمین مالی از منابع خارجی نیز بالا است به گونه‌ای که در اغلب موارد بازده سرمایه‌گذاری یا بازده سرمایه‌گذاری تعدیل شده کمتر از نرخ تأمین مالی است. لازم به ذکر است سایر حالت‌های مربوط به معیارهای جریان‌های نقدی عملیاتی، میزان سرمایه‌گذاری و تأمین مالی، به عنوان حضور شرکت در منطقه رکود در نظر گرفته می‌شود.

با توجه به آنچه بیان شد، نگاره زیر نشان‌دهنده خلاصه روابط یاد شده در هر یک از مراحل مختلف چرخه عمر شرکت است.

خلاصه مراحل چرخه عمر شرکت

حالت‌های در نظر گرفته شده	مراحل چرخه عمر
$CFO < 0, CFI < 0, \text{ and } CFF > 0$	Introduction, (ایجاد)
$CFO > 0, CFI < 0, \text{ and } CFF > 0$	Growth, (رشد)
$CFO > 0, CFI < 0, \text{ and } CFF < 0$	Mature, (بلوغ)
$CFO < 0, CFI > 0, \text{ and } CFF \leq \text{ or } \geq 0$	Decline, (افول)
سایر حالت‌های متصور	shake-out (رکود)

*متغیر وابسته

افشای مسئولیت اجتماعی

جهت سنجش افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی شرکت‌های نمونه، بر اساس اطلاعات مندرج در نگاره زیر تعداد ۳۴ آیتم بصورت متغیرهای دو وجهی تعریف می‌گردد. بدین صورت که در صورت احراز هر کدام از موارد طرح شده، امتیاز یک و در غیر این صورت، امتیاز صفر مبنای محاسبات خواهد بود.

چک لیست بررسی افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی

ردیف	عنوان	ردیف	عنوان
۱	اشاره به سلامت محیط کارکنان	۱۸	اشاره به برنامه پیشگیری و جبران خسارت
۲	اشاره به آموزش کارکنان	۱۹	اشاره به حفاظت و استفاده از محصولات ناشی از بازیافت
۳	اشاره به مزایای کارکنان	۲۰	اشاره به جایزه در زمینه محیط زیست
۴	اشاره به مشخصات کارکنان	۲۱	اشاره به روابط اجتماعی شرکت
۵	اشاره به مالکیت سهم کارکنان	۲۲	اشاره به چگونگی اداره امور شرکت
۶	اشاره به ایمنی و بهداشت کارکنان	۲۳	اشاره به تنوع محصولات
۷	اشاره به ایمنی محصول	۲۴	اشاره به روابط کارمندان
۸	اشاره به کیفیت محصول (ایزو ۹۰۰۰)	۲۵	اشاره به تأثیرات محیط زیست
۹	اشاره به توسعه محصول	۲۶	اشاره به حقوق بشر
۱۰	اشاره به خدمات پس از فروش	۲۷	اشاره به ایمنی محصول (نرم افزار)
۱۱	اشاره به برنامه اهدا وجه نقد	۲۸	اشاره به افزایش ارزش نشان تجاری
۱۲	اشاره به برنامه خیریه	۲۹	اشاره به دسترسی بیشتر به منابع مالی
۱۳	اشاره به برنامه بورس تحصیلی	۳۰	اشاره به استفاده از نیروی کار سالم تر و ایمن تر
۱۴	اشاره به حامیان مالی ورزشی	۳۱	اشاره به مدیریت ریسک و نظارت مؤثرتر بر امور سازمان
۱۵	اشاره به حامیان غرور ملی	۳۲	اشاره به ارتقای اعتماد و اطمینان طرف‌های ذینفع
۱۶	اشاره به پروژه های عمومی	۳۳	اشاره به برنامه های انگیزشی کارکنان
۱۷	اشاره به کنترل آلودگی هوا	۳۴	اشاره به وفاداری مشتری

پس از بررسی‌های لازم در خصوص موارد طرح شده برای افشا؛ در هر سال، امتیاز افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی برای هر شرکت، از طریق رابطه زیر قابل محاسبه است:

$$= \frac{\text{تعداد موارد احراز شده}}{۳۴} = \text{امتیاز افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی}$$

*متغیرهای کنترلی

الف: اندازه شرکت

اندازه شرکت عبارت است از لگاریتم طبیعی مانده دارایی‌ها در پایان سال.

ب: حاشیه سود

حاشیه سود از رابطه زیر قابل محاسبه است:

$$PM = \frac{\text{سود خالص}}{\text{فروش}}$$

ج: گزارش زیان

متغیر مذکور بصورت یک متغیر دوجبه‌ی تعریف می‌گردد. بدین صورت که اگر شرکت؛ دارای زیان خالص باشد؛ امتیاز یک و در غیر این صورت؛ امتیاز صفر مبنای محاسبات خواهد بود.

*متغیرهای کنترلی

الف: اهرم مالی

اهرم مالی از رابطه زیر قابل محاسبه است.

$$LEV = \frac{\text{کل بدهی‌ها}}{\text{کل دارایی‌ها}}$$

ب: سودآوری

سودآوری از رابطه زیر قابل محاسبه است.

$$MTB = \frac{\text{ارزش بازار حقوق صاحبان سهام}}{\text{ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام}}$$

پ: سرمایه‌گذاری در هزینه‌های تحقیق و توسعه

سرمایه‌گذاری در هزینه‌های تحقیق و توسعه از رابطه زیر قابل محاسبه است.

$$RD = \frac{\text{هزینه‌های تحقیق و توسعه}}{\text{کل دارایی‌ها}}$$

ت: جریان‌های نقدی عملیاتی

جریان‌های نقدی عملیاتی از رابطه زیر قابل محاسبه است.

$$STDCF = \frac{\text{جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی}}{\text{کل دارایی‌ها}}$$

ث: عمر شرکت

عمر یک شرکت از طریق محاسبه لگاریتم تعداد ماه‌های فعالیت آن، از زمان پذیرش در بورس تا قلمروی زمانی پژوهش قابل محاسبه است.

ج: دقت پیش‌بینی سود

دقت پیش‌بینی سود از رابطه زیر قابل محاسبه است.

$$\text{ANALYST} = \frac{\text{سود پیش‌بینی شده} - \text{سود واقعی}}{\text{سود پیش‌بینی شده}}$$

چ: عامل صنعت

متغیر مذکور بصورت یک متغیر دو وجهی تعریف می‌گردد. بدین صورت که اگر شرکت در هر سال در یک صنعت مشخص فعالیت داشته باشد؛ امتیاز یک و در غیر این صورت؛ امتیاز صفر مبنای محاسبات خواهد بود.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی است که به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد که طرح آن از نوع تجربی و با استفاده از رویکرد پس‌رویدادی است. به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش، از رگرسیون خطی چند متغیره که مبتنی بر داده‌های پانل و ترکیبی از سری‌های مقطعی و زمانی بوده، استفاده خواهد شد که با استفاده از روش‌های آماری و اقتصادسنجی به بررسی تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته خواهیم پرداخت. برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده شده و اطلاعات و داده‌های مورد نیاز جهت اثبات فرضیه‌های پژوهش، از طریق مطالعه صورت‌های مالی شرکت‌های موجود در جامعه آماری گردآوری شده و از صورت‌های مالی مندرج در بانک‌های اطلاعاتی و سایت اینترنتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران استخراج شده است و برای تحلیل آنها از نرم افزارهای اس.پی.اس.اس نسخه ۲۲ و ایویوز نسخه ۸ استفاده خواهد شد. برای جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده شده و اطلاعات و داده‌های مورد نیاز جهت اثبات فرضیه‌های پژوهش، از طریق مطالعه صورت‌های مالی شرکت‌های موجود در جامعه آماری گردآوری شده و از صورت‌های مالی مندرج در بانک‌های اطلاعاتی و سایت اینترنتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران استخراج شده است و برای تحلیل آنها از نرم افزارهای اس.پی.اس.اس نسخه ۲۲ و ایویوز نسخه ۸ استفاده شده است.

جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

جامعه آماری پژوهش حاضر، با توجه به هدف آن و شرایط اجرای آن، کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار را شامل می‌شود و با توجه به هدف تعمیم‌پذیری یافته‌های پژوهش به کلیه شرکت‌های بازار بورس ایران، روش نمونه‌گیری مناسب بر مبنای هدفمند و حذف سیستماتیک می‌باشد.

جامعه آماری در این پژوهش، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۸۶ تا پایان سال ۱۳۹۵ به مدت ده سال می‌باشد. برای دستیابی به نتایج قابل اتکا، شرکت‌هایی که پس از سال ۱۳۸۶ وارد بورس شده یا در طی دوره پژوهش از بورس خارج شده‌اند در جامعه آماری قرار نگرفتند. افزون بر این، برای حصول به نمونه آماری مطلوب از روش حذف سیستماتیک استفاده شده است. لذا، جامعه آماری با استفاده از شرایط و محدودیت‌های زیر تعدیل شده است:

۱. شرکت‌های نمونه در طی این دوره ده ساله، عضویت خود را در بورس اوراق بهادار حفظ کرده باشند.
۲. شرکت‌های نمونه، به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دارای سال مالی منتهی به پایان ۲۹ اسفند باشند.
۳. داده‌های متغیرهای پژوهش برای شرکت‌های نمونه مورد نظر قابل دسترس باشد.
۴. شرکت‌های نمونه در طول دوره بررسی، تغییر سال مالی نداده باشند.
۵. شرکت‌های نمونه جزء بانک‌ها و سایر مؤسسات مالی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری و هلدینگ نباشد، زیرا نحوه گزارشگری مالی و ماهیت درآمدها و هزینه‌ها در آنها متفاوت است.

پس از اعمال این محدودیت‌ها، تعداد ۷۵ شرکت همه شرایط حضور در جامعه آماری را داشته‌اند که با توجه به قلمروی پنج ساله پژوهش، مشتمل بر ۷۵۰ سال- شرکت می‌باشد.

یافته های پژوهش

بررسی آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در نگاره زیر نشان داده شده است.

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در دوره مورد بررسی

متغیر	افشای مسئولیت اجتماعی	چرخه عمر شرکت	اندازه شرکت	حاشیه سود	گزارش زیان	عامل صنعت
نماد	CSR	LCS	SIZE	PM	SLACK	INDUSTRY
میانگین	۰,۴۰۰	۰,۷۲۸	۱۳,۴۷۱	۰,۸۲۰	۰,۱۸۵	۰,۷۴۵
میانه	۰,۵۰۰	۰,۰۰۰	۱۳,۱۹۰	۰,۵۶۷	۰,۰۰۰	۱,۰۰۰
بیشینه	۰,۸۰۰	۱,۱۵۹	۱۸,۴۰۱	۰,۹۵۲	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰
کمینه	۰,۱۰۰	-۱,۶۳۴	۱۰,۸۲۰	-۰,۲۱۴	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰
انحراف معیار	۱,۹۶۵	۰,۱۸۴۸۶۴	۱,۳۹۱	۷,۱۶۸	۲,۵۹۸	۲,۲۶۵
کشیدگی	-۱,۳۹۸	-۱,۱۸۳	۱,۱۰۱	-۱,۲۷۵	-۵,۸۷۶	۲,۲۴۱
چولگی	۷,۷۲۰	۳,۵۳۳	۴,۴۴۸	۸,۸۶۸	۲,۷۷۵	۵,۶۲۱
مشاهدات	۷۵۰	۷۵۰	۷۵۰	۷۵۰	۷۵۰	۷۵۰
متغیر	عمر شرکت	جریان‌های نقدی عملیاتی	اهرم مالی	سودآوری	دقت پیش‌بینی سود	
نماد	AGE	STDCF	LEV	MTB	ANALYST	
میانگین	۲,۲۰۱	۰,۵۲۶	۱۳,۲۸۹	۰,۷۲۸	۱,۲۵۶	
میانه	۲,۵۶۷	۰,۵۲۲	۱۳,۰۹۵	۰,۶۱۰	۱,۷۷۷	
بیشینه	۴,۴۲۵	۱,۱۴۲	۱۸,۴۰۰	۴,۱۵۰	۳,۵۹۶	
کمینه	۱,۵۵۵	-۱,۳۶۲	۰,۳۴۰	-۵,۸۷۰	۰,۱۸۵	
انحراف معیار	۷,۱۶۸	۲,۰۳۰	۱,۶۲۹	۰,۷۶۳	۳,۲۵۶	
کشیدگی	-۱,۲۷۵	۸,۸۳۵	-۱,۵۹۱	-۱,۱۳۳	۴,۵۹۶	
چولگی	۸,۸۶۸	۱,۳۵۲	۲,۶۳۷	۱,۱۷۰	۱,۶۲	
مشاهدات	۷۵۰	۷۵۰	۷۵۰	۷۵۰	۷۵۰	

بررسی پایایی متغیرهای پژوهش

پایایی به این معناست که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان، و کوواریانس آنها، در بین سال‌های مختلف، ثابت بوده است. بدین منظور، از آزمون لوین، لین و چو استفاده شده و نتایج آزمون مذکور در نگاره زیر نشان داده شده است. توزیع آماری آزمون مذکور بصورت زیر است:

¹ Levin, Lin & Chu

H₀ داده ها پایا نیستند:

H₁ داده ها پایا هستند:

نتایج آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد	آماره لوین، لین و چو	احتمال آماره لوین، لین و چو
افشای مسئولیت اجتماعی	CSR	-۴۲,۷۰۴	۰,۰۰۰۰
چرخه عمر شرکت	LCS	-۹۰,۷۶۳	۰,۰۰۰۰
اندازه شرکت	SIZE	-۱۱,۴۷۴	۰,۰۰۰۰
حاشیه سود	PM	-۲۶,۳۸۹	۰,۰۰۰۰
گزارش زیان	SLACK	-۸۷,۶۳۳	۰,۰۰۰۰
عامل صنعت	INDUSTRY	-۵۲,۲۷۱	۰,۰۰۰۰
عمر شرکت	AGE	-۱۳,۰۵۲۶	۰,۰۰۰۰
جریان‌های نقدی عملیاتی	STDCF	-۵۲,۵۵۵	۰,۰۰۰۰
اهرم مالی	LEV	-۲۳,۴۹۶	۰,۰۰۰۰
سودآوری	MTB	-۱۸,۸۸۱	۰,۰۰۰۰
دقت پیش‌بینی سود	ANALYST	-۲۳,۲۹۵	۰,۰۰۰۰

بر اساس نتایج بدست آمده، این نتیجه حاصل شد که متغیرهای پژوهش در دوره بررسی، پایا بوده اند. زیرا احتمال آماره آزمون لوین، لین و چو در تمامی متغیرها، کمتر از سطح خطای ۵٪ بوده است.

آزمون نرمال بودن جملات خطای مدل فرضیه‌های پژوهش

پیش فرض آنکه آزمون‌های آماری، نتایج صحیحی را تبیین نمایند، کسب اطمینان از نرمال بودن داده‌ها ضروری می باشد. بدین منظور، برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون جارک - برا در محیط نرم افزاری ایویوز استفاده شده است. نتایج آزمون مذکور در نگاره زیر ارائه شده است.

نتایج آزمون نرمال بودن جملات خطای مدل فرضیه‌های پژوهش

مدل	نماد	آماره جارک برا	سطح معنی‌داری	چولگی	کشیدگی
پسماند مدل فرضیه‌ها	RESID	۴۴,۶۴۸	۰,۰۶	-۰,۲۹۴	۱,۶۴۸

با توجه به آنکه اولاً مقدار احتمال آماره جارک - برا، بیشتر از سطح خطای ۵٪ بوده، ثانیاً مقدار چولگی و کشیدگی در بازه بهینه ۳ و ۳- قرار دارد، می‌توان نتیجه گرفت جملات خطای مدل فرضیه‌های پژوهش، دارای توزیع نرمال می‌باشند.

بررسی همخطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی پژوهش

نتایج بررسی همخطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی پژوهش در نگاره زیر نشان داده شده است. چنانچه تلورانس^۳ کوچکتر از ۰/۲ یا مقدار عامل تورم واریانس^۴ در بازه یک تا پنج قرار نگیرد، در آن صورت می‌توان نتیجه گرفت همخطی محتمل است.

1 Tolerance 3
1 VIF 4

بررسی همخطی میان متغیرهای مستقل و کنترلی پژوهش

آماره‌های همخطی		متغیرهای مستقل و کنترلی	
عامل تورم واریانس	تلرانس	نماد	نام متغیر
۱,۰۴۱	۰,۹۶۱	LCS	چرخه عمر شرکت
۱,۰۳۴	۰,۹۶۷	SIZE	اندازه شرکت
۱,۰۲۲	۰,۹۷۸	PM	حاشیه سود
۲,۰۵۰	۰,۵۵۰	SLACK	گزارش زیان
۲,۰۶۴	۰,۴۸۵	INDUSTRY	عامل صنعت
۲,۰۴۵	۰,۵۵۵	AGE	عمر شرکت
۲,۰۳۷	۰,۴۹۱	STDCF	جریان‌های نقدی عملیاتی
۲,۰۴۵	۰,۵۵۵	LEV	اهرم مالی
۲,۱۵۹	۰,۵۳۲	MTB	سودآوری
۲,۱۲۵	۰,۵۱۵	ANALYST	دقت پیش‌بینی سود

با توجه به آنکه مقدار تلرانس در همه متغیرها، بیشتر از ۰/۲ بوده و مقدار عامل تورم واریانس کمتر از پنج قرار می‌باشد، لذا می‌توان نتیجه گرفت که میان متغیرهای مستقل و کنترلی پژوهش، همخطی وجود ندارد.

آزمون واریانس ناهمسانی

در تحلیل رگرسیون‌های خطی چند متغیره، هنگامی این مشکل بوجود می‌آید که فرض کلاسیک تساوی واریانس جملات خطا، با واقعیت منطبق نباشد. وجود رابطه میان واریانس جملات خطا و یکی از متغیرهای مستقل، تنها یکی از عواملی است که فرض تساوی واریانس جملات خطا را نقض می‌نماید. در پژوهش حاضر، برای تشخیص واریانس ناهمسانی از آزمون وایت^۱ استفاده شده است و نتایج در نگاره زیر بیان شده است. توزیع آماری آزمون مذکور بصورت زیر است:

H₀: همسانی واریانس:

H₁: ناهمسانی واریانس:

نتایج بررسی واریانس ناهمسانی

نام آزمون	فرضیه	آماره وایت	درجه آزادی	احتمال آماره وایت
وایت	کلیه فرضیه‌ها	۳,۱۱۵۶۶۳	(۵,۵۲۴)	۰,۰۹۲۶

نتایج به دست آمده حاکی از آن است مقدار احتمال آزمون مذکور، بیشتر از سطح خطای ۵٪ است، لذا حاکی از همسانی واریانس بوده و ملاحظه شد که مشکل ناهمسانی واریانس وجود ندارد.

آزمون اف لیمر و هاسمن

قبل از آزمون فرضیه‌های پژوهش، به انتخاب الگوی رگرسیونی مناسب پرداخته شده است. در مرحله نخست، با استفاده از آزمون اف لیمر، به انتخاب الگوی داده‌های تلفیقی در برابر داده‌های تابلویی پرداخته شده است. فرض‌های مربوط به این آزمون بصورت زیر تبیین می‌گردند:

¹ White Test

H₀: پذیرش داده‌های تلفیقی

H₁: پذیرش داده‌های تابلویی

نتیجه آزمون مذکور در نگاره زیر نشان داده شده است.

انتخاب الگوی داده‌های تابلویی در مقابل داده‌های تلفیقی در فرضیه‌های پژوهش

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون
اف لیمر	کلیه فرضیه‌ها	۱۰,۸۵۹	(۸۳,۳۳۱)	۰,۰۰۰۰

بر طبق داده‌های نگاره فوق، مقدار احتمال آماره اف لیمر، کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ می‌باشد. لذا الگوی مناسب برای فرضیه‌های پژوهش، استفاده از روش داده‌های تابلویی می‌باشد.

به دلیل انتخاب مدل داده‌های تابلویی در برابر داده‌های تلفیقی، به منظور انتخاب الگوی اثرات ثابت در برابر الگوی تصادفی، جهت انجام رگرسیون داده‌های ترکیبی، از آزمون هاسمن استفاده شده است.

فرض‌های مربوط به این آزمون بصورت زیر تبیین می‌گردند:

H₀: استفاده از روش اثرات تصادفی

H₁: استفاده از روش اثرات ثابت

نتیجه آزمون مذکور در نگاره زیر نشان داده شده است.

انتخاب الگوی اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی در فرضیه‌های پژوهش

نام آزمون	فرضیه	آماره آزمون	درجه آزادی	احتمال آماره آزمون
هاسمن	کلیه فرضیه‌ها	۱۱,۳۸۲	۵	۰,۰۰۰۰

همانگونه که مشخص است، مقدار احتمال آماره آزمون هاسمن کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد. لذا استفاده از الگوی ثابت در برابر الگوی اثرات تصادفی در فرضیه‌های پژوهش تأیید می‌گردد.

آزمون فرضیه‌های پژوهش

- ✓ بین مرحله بلوغ چرخه عمر شرکت‌ها و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه مثبت معنادار وجود دارد.
- ✓ متغیر اندازه شرکت، رابطه مثبت معنادار بین متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و متغیر چرخه عمر شرکت‌ها را تعدیل می‌کند.
- ✓ متغیر قابلیت سودآوری، رابطه مثبت معنادار بین متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و متغیر چرخه عمر شرکت‌ها را تعدیل می‌کند.
- ✓ متغیر منابع ناکافی، رابطه مثبت معنادار بین متغیر مسئولیت اجتماعی و متغیر چرخه عمر شرکت‌ها را تعدیل می‌کند.

مدل رگرسیونی اثرات ثابت فرضیه‌های مذکور در نگاره زیر به نمایش گذاشته شده است.

مدل رگرسیونی اثرات ثابت فرضیه‌های پژوهش

متغیرها	آماره‌ها	نماد	ضرایب رگرسیونی	مقدار آماره تی	احتمال آماره تی
مقدار ثابت	C	-۵,۶۹۷	-۱,۳۷۱	۰,۱۷۱۰	
چرخه عمر شرکت	LCS	۵,۲۶۵	۴,۸۰۳	۰,۰۰۰۰	
اندازه شرکت	SIZE	۲,۱۲۵	۱,۰۷۴۲	۰,۲۸۳۳	

۰,۰۰۰۰	۳,۷۵۲	۱,۲۶۶	PM	حاشیه سود
۰,۸۲۹۶	-۰,۲۱۵	-۰,۳۹۳	SLACK	گزارش زیان
۰,۳۷۱۱	-۰,۸۹۵	-۳,۲۱۸	INDUSTRY	عامل صنعت
۰,۱۷۴۲	-۱,۳۶۱	-۵,۲۵۱	AGE	عمر شرکت
۰,۰۰۰۰	۳,۲۲۶	۲,۰۴۴	STDCF	جریان‌های نقدی عملیاتی
۰,۰۰۰۰	۳,۹۱۱	۳,۹۰۵	LEV	اهرم مالی
۰,۰۰۰۰	۲,۴۱۶	۴,۰۵۲	MTB	سودآوری
احتمال آماره اف	آماره اف	دوربین واتسون	ANALYST	دقت پیش‌بینی سود
۰,۰۰۰۰۰۰	۱۰,۵۶۱	۲,۰۴۱	۰,۴۰۵	۰,۵۰۶

بر اساس مندرجات نگاره فوق در می‌یابیم که:

* بین مرحله بلوغ چرخه عمر و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه مثبت معنادار وجود دارد. زیرا ضمن مثبت بودن علامت ضریب رگرسیونی (۵,۲۶۵)، احتمال آماره تی آن (۰,۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد که یافته‌های فوق در انطباق با فرضیه اول بوده و حاکی از تأیید آن دارد.

* متغیر اندازه شرکت، رابطه مثبت معنادار بین متغیر مسئولیت اجتماعی و متغیر چرخه عمر شرکت‌ها را بصورت معناداری تعدیل نمی‌کند. زیرا ضمن مثبت بودن علامت ضریب رگرسیونی (۲,۱۲۵)، احتمال آماره تی آن (۰,۲۸۳۳) بیشتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد که یافته‌های فوق در انطباق با فرضیه دوم نبوده و حاکی از رد آن دارد.

* متغیر قابلیت سودآوری، رابطه مثبت معنادار بین متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و متغیر چرخه عمر شرکت‌ها را بصورت تعدیل می‌کند. زیرا ضمن مثبت بودن علامت ضریب رگرسیونی (۴,۰۵۲)، احتمال آماره تی آن (۰,۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد که یافته‌های فوق در انطباق با فرضیه سوم بوده و حاکی از تأیید آن دارد.

* متغیر منابع ناکافی، رابطه مثبت معنادار بین متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و متغیر چرخه عمر شرکت‌ها را بصورت معناداری تعدیل نمی‌کند. زیرا ضمن منفی بودن علامت ضریب رگرسیونی (-۰,۳۹۳)، احتمال آماره تی آن (۰,۳۹۳) بیشتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد که یافته‌های فوق در انطباق با فرضیه چهارم نبوده و حاکی از رد آن دارد.

* بر اساس ضریب تعیین شده مدل؛ حدود ۴۱٪ تغییرات متغیر وابسته توسط تغییرات سایر متغیرها توضیح داده می‌شود.

* برای بررسی خودهمبستگی میان متغیرهای پژوهش از آزمون دوربین - واتسون استفاده شده است که مقدار آن برابر با ۲,۰۴ می‌باشد که چون در بازه بهینه $2/5 - 1/5$ می‌باشد، لذا فرض وجود خود همبستگی میان متغیرها، رد می‌گردد.

* به منظور بررسی معنادار بودن مدل، از آزمون اف استفاده شد و چون احتمال آماره آزمون مذکور (۰,۰۰۰۰) کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد، معنادار بودن رگرسیونی برازش شده تأیید می‌گردد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

پیشنهادات مبتنی بر یافته‌های پژوهش

* به مدیران واحدهای تجاری پیشنهاد می‌گردد که از طریق فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای بهبود چرخه عمر و فرصت‌های سودآوری؛ افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی را بهبود بخشند.

* به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌گردد انجام فعالیت‌های سرمایه‌گذاری را در واحدهای تجاری انجام دهند که نظر مراحل مختلف چرخه عمر و فرصت‌های سودآوری؛ در سطح مطلوبی قرار داشته باشند، زیرا به تبع این امر، در اینگونه واحد؛ افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی در سطح بالایی خواهد بود.

* به محققین دانشگاهی در حوزه تحصیلات تکمیلی نیز پیشنهاد می‌گردد که به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تحت تأثیر سایر عوامل محتمل تأثیرگذار پرداخته و نتایج حاصله را با نتایج پژوهش فعلی مقایسه نمایند.

پیشنهادهای پژوهش‌های آتی

- ✓ بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر در صنایع مختلف،
- ✓ بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر در شرکت‌های فرابورسی،
- ✓ بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر در شرکت‌های ورشکسته،
- ✓ بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر، با تمرکز بر نقش کیفیت حسابرسی،
- ✓ بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر، با تمرکز بر نقش حق الزحمه حسابرسی،
- ✓ بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و چرخه عمر، با تمرکز بر توانایی مدیریت.

منابع و مأخذ

روانشاد، محمودرضا. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر افزایش اهرم مالی بر چرخه عمر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه - دانشکده علوم انسانی.

سازنده، ساحره. (۱۳۹۶). کیفیت حسابرسی و سطح افشای مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد در رشته حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تاکستان، دانشکده علوم انسانی، گروه حسابداری.

کرمی، فرخنده. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر ویژگی‌های چرخه عمر شرکت بر عدم تقارن زمانی جریان نقد عملیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد. دانشگاه الزهراء - دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی.

Abdullah, Asna Atqa, Saleh, Norman Mohd. (2014). Impact of firms' life-cycle on conservatism: the Malaysian evidence. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 145.pp: 18 - 28. Available online at www.sciencedirect.com.

Ehsan, B, Reo, G, Abdollah, S. (2012). Corporate Social Responsibility among Pakestan. *Journal of Accounting & Managemnt*, Vol13, Issue12.

Hasan, Mostafa Monzur, Mahmud, Hossain, Adrian (Wai-Kong), Cheung, Ahsan, Habib. (2015). Corporate life cycle and cost of equity capital. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*. journal homepage: www.elsevier.com/locate/jcae.

Mostafan., Ahsan. (2016). Corporate life cycle, organizational financial resources and corporate social responsibility, *Journal of Contemporary Accounting & Economics* (2017), doi: <http://dx.doi.org>

Nirwanto, Mirza.Zulaikha. Rahardja, H. (2011). Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia 2008-2010.

Study of the relationship between social responsibility and life cycle of companies accepted in Tehran Stock Exchange

Mohsen Dastghir¹ and Ahmad Hemati^{2*}

1 Professor of Accounting, Islamic Azad University, Isfahan Science and Research Branch, Isfahan, Iran.

2 Master of Accounting, Higher Education Institute of Eshtehad Beheshti, Isfahan, Iran

* (Responsible author) Ahmadhemati69@gmail.com

Abstract

This study has studied the relationship between social responsibility and life cycle of companies accepted in Tehran Stock Exchange. In order to answer the questions and achieve the research goals, a sample of 75 companies in the Tehran Stock Exchange was selected as a statistical sample by systematic deletion sampling for the period of ten years (from the beginning of 2006 to the end of 1394) and tests The necessary statistics were obtained on the data extracted from their faces. Findings indicate that there is a significant positive relationship between the stage of maturity of corporate life cycle and corporate social responsibility, and the profitability variable has a positive correlation between the corporate social responsibility variable and the company life cycle variable.

Key words: social responsibility, life cycle.